

Az angyal ébredése

Wim Wenders, a kitűnő német rendező ekként nyilatkozott új filmjéről: „Történetem hősei angyalok. Igen: munka nélküli védőangyalok, akik a háború befejezése óta Berlinben csavarognak, amikor a Jóisten őket tulajdonképpen hátrahagyta az emberek által okozott pusztítás feletti mérgeben és csalódásban. A mi angyalaink már több mint 40 éve kóborolnak a városban, hatalom nélkül és lehetőség nélkül, mint korábban az embereknek valamit sugallni vagy az ő életükbe beavatkozni. Ők láthatatlanok, kivételek néha a gyerekek. Amíg az egyik szerelmes nem lesz. Ezért halandóvá kell válnia...”

A film a hazatérés filmje. A lassú, „körkörös” időben végbemenő, mégis örvénylőn győtrődő hazatérés. Európának méltóságosan gomolygó hamuszín ege alá, az eljövendő fényesség súlyos terhe alá, s ugyanúgy: a németségbe. A *választott* — jöllehet a születés jogán már kijelölt — kulturális, történelmi ihletésbe. Mily jellemző az, hogy korábban — a még úton lévő, „amerikás” korszakában (bár ki tudja, persze indokolt-e már az ily múlt idő?) — nem valósulhatott meg közös filmtervük, barátjával, az író Peter Handkéval, melynek Langsame Heinkkehr (Lassú hazatérés) lett volna a címe. A választás filmje ekként az elfogulatlan választásé, mert szívből, föltétel nélkül történik. Am egyszersemind hármas lényegreismerés is. Először *egzisztenciális-ontológiai*; másodsor *történelmi-morális*; harmadsor *szellemi-esztétikai*. Mitikus forma, a német lelkiismeret eidosza. A tisztulás, megértés, elfogadás művészi gesztusa. Az „otthon az otthontalanságban, otthontalanság az otthonban” lelki (és fizikai) kalandozása után, a szembenézés, az *üdvösség*-tűkör mély vonzásában. Mit jelent németnek lenni? Mit jelent európainak lenni? Mit jelent megváltoottnak lenni? Micsoda is az ég Berlin fölött? Egy német filmrendező forró szerelmi *vallomása*, a fájdalomteli, de elhatározott megérkezés metaforája. Wenders Berlin fölött, mondhatnók gyöngéd frivolitással. Par excellence költői alkotás is: áhítat és előérzet — a heideggeri értelemben —: „*Költőten lakozni ezt jelenti: az istenek jelenlétében állni, és érintve lenni a dolgok lényegközelségétől.*” S mondjuk mi: a létben lét kozmikus tágasságától, az idő tágasságában, a tér inten-

zítésében. Az angyali némaságból, az emberi (itt) „erősebb lét” centrumába vezeti nézőjét. Az angyalból emberré „zuhanás”, magára ismerés elragadtatottságába. A tökéletesség csak az angyali időtlen tudás és az emberi immanens időbezártság metafizikus egymásbaérésével jöhet „létre”. Nem kiáramlás tehát, de *áttörés*, berobbanás: az Angyal emberréválása — *tanúsítás*. Az angyal mítosza az ember mítoszává lön. A létben sötétlő szenvedésé, a szenvedésben fölragyogó lété. Wenderst idáig az emberek közti tér érdekelte, most — határozottan úgy tetszik — Isten és ember közti „tér” izgatja: az angyali közvetítettség, a küldetés éthosza. Az angyal nála az *ember előérzete*, prenatális lény — a kozmikus tradíció lovagja. Választott hírnök, aki azonban láthatatlan és néma. Nincs angyali üdvözlés, éteri külön- és fölülállás. *Csak csönd van és zuhanás*. Az angyal lelkét megérintette az idő. Emberré lett, emlékeztetésé lett, beszéddé lett. Ébredése ekként válik a lélek hajnalává, az eljövétel „újabb” bizonyosságává. Bűn és halál esélyvé. Az angyal találkozása a földi asszonnyal: szembenézés a *szépséggel*, mely elárasztja szívünk. A szépség a halál előőse. A befejezettség, a tovább nem történhetőség szimbóluma. A harc vége. Katarzis, melyben ember-sorsú életünk édességét, paradox hiábavalóságát tudomásul vesszük, önmagunkká alakítjuk. S leszünk így Isten arcává. Wenders erre a földatra döbönt rá. A szeretetben megvalósuló, szinte tökéletes létezés kihívására. Arra, hogy ennél alább nem lehet, nem szabad adni. *Emlékezni kell az Angyal zuhanására*. Ezért a „fordított” *megváltás filmje is Az ég Berlin felett*. Az Angyal — Bruno Ganz érzékeny alakításában — szerelemmel választja az itteni létet, vérben, könnyben és sárban, a világtérben való száguldás helyett. Erős választás ez: az evilágiság apoteozisa. Ami megfordíthatatlan: emberré születik, láthatóvá válik, sebezhető lesz — halandó. De az angyali tudás birtokosa, a halálra születésben. Az ember látszani akar, az angyalok a vágyra sem vágnak: ártatlanok és kín nélküliek. Valami benső repüléssel közelednek hozzánk, kárhöz, üdvözltekhez. Akiknek otthon kell lenni a szenvedésben. A gondolat rettentő gyöngédségében, a másikba behelyezkedni akaró, tudó szeretetben. A *reményben* — végül is —, nemcsak Berlin fölött, de minden egek alatt... Az angyal ébredése a földi *üdvözlés* filmje. Az eljövendő *igazságé*. A láthatatlant láthatóvá tevésé: „...*azért, hogy Isten beleszüllessen a lélekbe, a lélek pedig beleszüllessen Istenbe.*”

Mihalicza Tamás